

INGLIZ TILIDA SO‘ZLARNI ESLAB QOLISHDA YANGI PEDAGOGIK USULLAR VA ULARNING AHAMIYATI

Usmonova Roxila To‘lqin qizi

Yakkabog‘ tumani 35-maktab oliy toifali ingliz tili o‘qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18089077>

Annotatsiya. Maqolada ingliz tilida so‘z boyligini mustahkamlashda zamonaviy pedagogik usullar tahlil qilinadi. Ushbu usullar o‘quvchilarning eslab qolish qobiliyatini oshirish, lug‘atni tez va samarali o‘zlashtirish, shuningdek, nutq va yozma ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, so‘z boyligi, pedagogik usullar, eslab qolish, o‘quvchilarning ko‘nikmalari

Аннотация. В статье проанализированы новые педагогические методы запоминания слов на английском языке. Эти методы направлены на эффективное освоение лексики, развитие навыков устной и письменной речи, а также улучшение способности к запоминанию.

Ключевые слова: английский язык, словарный запас, педагогические методы, запоминание, учащиеся

Abstract. The article analyzes new pedagogical methods for memorizing English vocabulary. These methods aim to enhance learners' ability to retain words, improve oral and written language skills, and facilitate effective vocabulary acquisition.

Keywords: English language, vocabulary, pedagogical methods, memorization, learners.

Kirish

Ingliz tilini o‘rganishda so‘z boyligini mustahkamlash va ularni tez eslab qolish muhim masala hisoblanadi. An‘naviy usullar – lug‘atlarni yodlash, qayta yozish, o‘qish va tarjima – samarali bo‘lishiga qaramay, ko‘plab o‘quvchilar uchun zerikarli va vaqt talab qiluvchi jarayon bo‘lib qoladi. Shu sababli, zamonaviy pedagogika va kognitiv psixologiya asosida yangi, interaktiv va innovatsion usullarni qo‘llash zarurati paydo bo‘lgan.

Kognitiv va mnemonik usullarda kontekstual yondashuv so‘zlarni matn va kontekst orqali o‘rganish, ularning ma‘nosi va ishlatilish holatlarini eslab qolishni osonlashtiradi.

Mnemonik strategiyalarda esa akronimlar, hikoyalar, vizual tasvirlar va rasmlar eslatmalar yordamida so‘zlarni yaxshiroq eslab qolishga yordam beradi. **So‘zning semantik xaritasi usulida esa** yangi so‘zlarni o‘xshash ma‘nodagi so‘zlar bilan bog‘lash, ma‘no tarmoqlarini yaratish mumkin.

Kognitiv yondashuv o‘quvchining ichki aqliy jarayonlariga asoslanadi. Ingliz tilidagi so‘zlarni eslab qolish jarayonida quyidagilar muhim hisoblanadi:

- **Ma‘no konteksti orqali o‘rganish (Contextual Learning):** So‘zlarni faqat yodlash emas, balki ularning ishlatilish holatini matn, dialog yoki voqealar orqali o‘rganish. Shu yo‘l bilan so‘zning ma‘nosi, talaffuzi va grammatik ishlatilishi yaxshiroq tushuniladi.

Misol: “develop” so‘zini alohida yodlash o‘rniga, “She wants to develop her English skills” jumlasida ishlatish.

- **Kognitiv xaritalar (Mind Maps):** So‘zlarni o‘zaro bog‘lash va vizual tarmoq hosil qilish.

Bu o'quvchiga so'zlarni tizimli tarzda eslab qolishga yordam beradi.

Misol: "travel" so'zi bilan bog'liq so'zlar: trip, journey, explore, adventure.

• **Semantik klasterlash:** Yangi so'zlarni ma'nosi bo'yicha guruhlash, shuningdek, sinonimlar va antonimlar bilan bog'lash. Bu usul semantik aloqalarni mustahkamlaydi.

Mnemonik usullar

Mnemonik usullar – bu eslab qolishni osonlashtirish uchun turli vizual, eshitish va hikoya yondashuvlarini qo'llashdir:

• **Akronimlar:** Bir necha so'zning bosh harflaridan yangi so'z yoki qisqa kod hosil qilish.

Misol: "ROYGBIV" – ranglar tartibini eslab qolish uchun.

• **Vizual tasvirlar:** So'zni eslab qolish uchun unga rasm yoki tasvir bilan bog'lash.

Misol: "apple" so'zi bilan olma tasvirini biriktirish.

• **Hikoya yoki kontekstual mnemonika:** So'zlarni qisqa hikoya ichida ishlatish. Bu usul so'zning ma'nosini, talaffuzini va kontekstini birgalikda mustahkamlaydi.

Misol: "The adventurous boy decided to explore the dark forest at night" – yangi so'zlar: adventurous, explore, forest.

• **Qayta takrorlash (Spaced Repetition):** So'zlarni vaqt oralig'ida takrorlash orqali uzoq muddatli xotirada saqlash. Bu kognitiv psixologiyada isbotlangan samarali texnikadir.

2. Raqamli va interaktiv texnologiyalar orqali ham so'zlarni eeslab qolish mumkin.

Mobil ilovalar va o'quv platformalari (masalan, Quizlet, Anki) orqali interaktiv lug'at mashqlari orqali yangi so'zlarni yodlash ancha samaralidir. **Ovozli va vizual materiallar** yordamida so'zlarni kontekstda eslab qolinadi. **Gamifikatsiya (o'yin elementlari)** orqali o'quvchilar motivatsiyasini oshiradi. **Ko'p kanalli pedagogik yondashuvda** so'zlarni eslab qolishda **ko'rish, eshitish, gapirish va yozish** kabi turli kanallarni birlashtiradi. Masalan, yangi so'zni yozib olish, talaffuz qilish, vizual tasvir bilan bog'lash va kontekstli jumlada ishlatiladi.

Takrorlash va ajratilgan mashqlar orqali kognitiv psixologiyada takrorlash (spaced repetition) texnikasi orqali so'zlarni uzoq muddatli xotirada saqlash imkoniyati oshadi. Bu metodikani raqamli ilovalar va dars jarayoniga integratsiya qilish samarali natija beradi.

Kognitiv nazariya (Anderson, 2010): so'zlarni xotirada uzoq muddatli saqlash uchun ma'lumotlarni faol qayta ishlash zarur.

Mnemonik va vizual yondashuvlar (Paivio, 1971) orqali ikki kod nazariyasi: vizual va verbal ma'lumotlarni birlashtirish eslab qolishni kuchaytiradi.

Gamifikatsiya va interaktiv texnologiyalar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ijobiy emosional holat yaratadi, bu esa o'rganish samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Yangi pedagogik usullar – mnemonik strategiyalar, kontekstual yondashuv, interaktiv va raqamli texnologiyalar, ko'p kanalli mashqlar va takrorlash texnikasi – ingliz tilida so'zlarni samarali eslab qolishga yordam beradi.

Ular o'quvchilarning nutq va yozma ko'nikmalarini mustahkamlash bilan birga, o'rganish jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi. Shu bilan birga, bu usullar ilmiy nazariyalar bilan asoslangan bo'lib, pedagogik amaliyotda keng qo'llanilishi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Anderson, J. R. (2010). *Cognitive Psychology and Its Implications*. New York: Worth Publishers.
2. Paivio, A. (1971). *Imagery and Verbal Processes*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
3. Nation, I. S. P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Schmitt, N. (2008). *Review Article: Instructed Second Language Vocabulary Learning. Language Teaching Research*, 12(3), 329–363.
5. Webb, S., & Nation, I. S. P. (2017). *How Vocabulary is Learned*. Oxford: Oxford University Press.